

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БУДІВНИЦТВА ТА ТРАНСПОРТУ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач кафедри
Завідувач кафедри
архітектури та
інженерних вишукувань

Бородай Д.С.

«15» *серпня* 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ОС «БАКАЛАВР»

галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»

спеціальність: 191 «Архітектура та містобудування»

тема: «Музей сучасного мистецтва в місті Суми»

Затверджено наказом по університету № 4090/ос від «12»_12_2024 року

Виконав студент 4 курсу групи АРХ 2101-1

Владислав СТУПАК

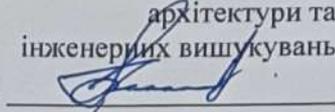
Керівник:

к. арх., доц. Дмитро БОРОДАЙ

Суми – 2025 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач кафедри
Завідувач кафедри
архітектури та
інженерних вишукувань

Бородай Д.С.

« 15 » серпня 2025 р

**ЗАВДАННЯ до кваліфікаційної роботи бакалавра спеціальності 191
«Архітектура та містобудування»**

Тема кваліфікаційної роботи: Музей сучасного мистецтва у м. Суми

Вихідні дані для проектування:

Район будівництва: вулиці Героїв Крут, у безпосередній близькості до набережної річки Псел

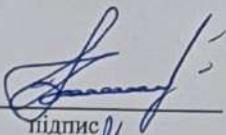
Перелік складових, що підлягають розробці: Містобудівні рішення: розробка фасадів будівлі багатофункціонального комплексу, розрізи будівлі, видові та перспективні 3D зображення об'єкту з усіх точок зорового сприйняття, розробка інтер'єрів приміщень.

Об'ємно-просторові рішення: розробка фасадів будівлі, розрізи будівлі, видові та перспективні 3D зображення об'єкту з усіх точок зорового сприйняття, розробка інтер'єрів приміщень.

Архітектурно-планувальні рішення: розробка креслень планів поверхів у відповідних масштабах з експлікаціями та функціональним зонуванням приміщень.

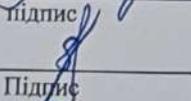
Конструктивні рішення: загальна конструктивна схема будівлі, що визначена на планах поверхів та кресленнях розрізів

Керівник

Підпис

к. арх., доц. Бородай Дмитро Сергійович
науковий ступінь, вчене звання, Прізвище, Ім'я, По батькові

Студент

Підпис

Ступак Владислав Вікторович

Прізвище, Ім'я, По батькові

АНОТАЦІЯ

Студент

Ступак В.В.

Тема кваліфікаційної роботи бакалавра:

“Музей сучасного мистецтва в місті Суми

Склад кваліфікаційної роботи бакалавра:

Містобудівні рішення: розроблено схему ситуаційного плану, вирішення генерального плану ділянки проектування, схему зонування території м. Суми

Об’ємно-просторові рішення: розроблено об’ємно-просторові рішення будівлі музею, вирішення фасадів будівлі, розроблено перспективні 3D- зображення, колористичне вирішення фасадів будівлі багатофункціонального комплексу

Архітектурно-планувальні рішення: розроблено плани першого, другого, третього та підвального поверхів будівлі багатофункціонального комплексу з функціональним зонуванням та меблями на планах.

Конструктивні рішення: розроблено конструктивну схему будівлі, визначено основні несучі та огорожувальні конструкції

Інженерний благоустрій і ландшафтна організація території: розроблено генеральний план музею з елементами благоустрою і ландшафтного дизайну

Перелік графічної частини кваліфікаційної роботи бакалавра

Фотофіксація ділянки, схема зонування м. Суми, схема зонування території проектування, ситуаційний план (М 1:5000), генеральний план (М 1:1000), умовні позначення, план на відмітці +0.000 (М 1:100), план на відмітці +5.000 (М 1:100), план на відмітці +10.000 (М 1:100), експлікації приміщень, розріз 1-1 (М 1:200), фасад 1-10 (М 1:200), фасад 10-1 (М 1:200), фасад А-П (М 1:200), фасад П-А (М 1:200)

Зміст

1. Актуальність теми
2. Загальні положення
3. Класифікація музеїв
4. Містобудівне рішення музею
5. Вирішення генерального плану готельно-ресторанного комплексу
6. Архітектурно-планувальне рішення музею
7. Конструктивне рішення музеюв
8. Інженерний благоустрій та ландшафтна організація території музею
9. Список використаних джерел

Актуальність теми

У ХХІ столітті музей перестав бути виключно сховищем минулого. Сучасний музей — це простір, який живе в теперішньому, активно реагує на соціальні, політичні, культурні й технологічні зміни. Особливо це стосується музеїв сучасного мистецтва, які є одними з найбільш динамічних форм музейних інституцій. Вони не лише відображають художні тенденції, а й формують нову візію взаємодії між людиною, мистецтвом і простором. Саме тому тема проєктування музею сучасного мистецтва є вкрай актуальною, як з архітектурної точки зору, так і з позиції культурної політики, містобудування та соціального розвитку.

Сучасна Україна знаходиться в процесі глибоких трансформацій. Проблеми ідентичності і самоідентифікації, національної пам'яті, національної пам'яті та відкритості до світу займають центральне місце у суспільному житті. На тлі цих реалій та чинників мистецтво, а зокрема, сучасне мистецтво — потужний інструмент осмислення реальності. Однак для того, щоб цей процес мав просторовий відповідник, потрібно створити відповідні архітектурні середовища, де нові форми концептуального художнього вираження матимуть можливість для власної, свободної реалізації. Мова йде про мультимедіа-інсталяції, цифрові роботи, перформанс, інтерактивні проєкти, звукове і світлове мистецтво.

На сьогодні в Україні простежується відчутна диспропорція між зростаючим суспільним інтересом до сучасного мистецтва та наявністю музейних просторів, які були б архітектурно й технологічно підготовлені до роботи з актуальними формами художнього висловлення. Більшість існуючих музеїв

функціонує на базі застарілої інфраструктури, що характеризується обмеженими просторовими рішеннями, браком гнучкості та адаптивності до змін. Часто такі простори не відповідають вимогам сучасних експозиційних практик: у них відсутні належні умови для інклюзивності, немає стабільного кліматичного контролю, а також бракує технічного забезпечення для демонстрації мультимедійних або інтерактивних проєктів. Така ситуація зумовлює нагальну потребу у створенні нових типів культурних інституцій, які б відповідали як естетичним, так і функціональним стандартам XXI століття.

Особливо загострюється ця проблема в регіонах. У містах на кшталт Сум відчувається дефіцит якісних публічних просторів культурного призначення. Існуючі музейні заклади здебільшого зосереджені на традиційних формах експонування, мають історичну або краєзнавчу спрямованість, і не відповідають запитам нової генерації глядачів. Молодь, яка формується у цифрову добу, очікує іншої мови мистецької комунікації — відкритої, інтерактивної, такої, що стимулює критичне мислення, заохочує до рефлексії та культурного діалогу. У зв'язку з цим актуалізується необхідність розробки сучасного музейного простору, здатного реагувати на ці виклики та стати платформою для нового типу культурної взаємодії.

У цьому сенсі музей сучасного мистецтва у Сумах може стати не лише місцем виставок, а й соціальним хабом, майданчиком для культурного діалогу, освітніх заходів, воркшопів, конференцій, кінопоказів та живої комунікації.

З архітектурної точки зору, проєктування такого об'єкта — це також дослідження нових підходів до формування громадських просторів. Сучасні музеї — це не просто споруди, а складні функціонально-просторові комплекси з відкритими плануваннями, трансформованими залами, інтерактивними зонами, сучасною технікою, коворкінгами, крамницями, кафе, відкритими терасами. Це вже не «храм мистецтва», де глядач мовчки споглядає експонати, а активне середовище, в якому мистецтво взаємодіє з людьми, а архітектура — забезпечує цю взаємодію. Сучасний музей має бути зручним, безбар'єрним,

енергоефективним, інтелектуально зваженим, з архітектурною пластикою, яка доповнює, але не домінує над контентом.

Неординарністю володіє й контекст децентралізації: в разі створення якісної архітектури в регіональних центрах вирішується питання зменшення культурної диспропорції між столицею та областями. В такій ситуації Суми зможуть стати прикладом того, як навіть у середньому за розміром місті можливо створити конкурентоспроможну культурну інституцію, що приваблюватиме туристів, активізуватиме місцеву громаду, відкриватиме нові можливості для митців.

Не менш актуальним є і питання сталого розвитку. Нове покоління архітекторів повинно проєктувати об'єкти з урахуванням екологічних стандартів, ергономіки, ефективного використання ресурсів, натуральних матеріалів, інтеграції природи в архітектурне середовище. Музей, як громадська будівля, має стати прикладом екологічної свідомості — не лише через свою функцію, а й через спосіб побудови, енергозабезпечення, логістику потоків і організацію простору.

Отже, актуальність теми дипломного проєкту зумовлюється одразу кількома факторами:

культурним — потребою у нових просторах для сучасного мистецтва;

соціальним — необхідністю створення відкритого, інклюзивного середовища для громади

архітектурним — пошуком нових форм і функцій для музею як публічного об'єкта;

урбаністичним — розвитком інфраструктури міста Суми;

освітнім — формуванням платформи для мистецької, критичної та візуальної грамотності;

екологічним — втіленням принципів сталого проєктування;

професійним — викликом для архітектора XXI століття створити простір нового типу, гнучкий, багатофункціональний і естетично виразний.

Саме тому проектування музею сучасного мистецтва є не просто навчальним завданням, а відповіддю на широкий спектр сучасних викликів. Це тема, яка дозволяє поєднати індивідуальне архітектурне бачення з актуальними запитамі суспільства, зробити творчий і професійний внесок у майбутнє української архітектури та культури.

Розробляючи цей проект я дійшов висновку що музеї, особливо в Україні, втрачають свою популярність та актуальність. Тому я, як студент, вирішив розібратись в цьому питанні та провести своє міні-дослідження в своєму дипломному проєкті.

Звічайно це необхідно для подальшої розробки музею, бо дійшовши висновку, що моя тема диплому не має чітких обґрунтувань, мені треба було углубитись в це питання та зрозуміти чому музеї, втрачають свою популярність, звертаю увагу, звгвллом серед молоді, та зробити все навпаки і зацікавити молодого любителя нових знань. Одже:

Чому музеї втрачають популярність?

1. Перенасичення інформацією і спад уваги

Сьогодні середній час, який люди витрачають на розгляд одного експонату, — усього 8–12 секунд. Після цього настає так зване «музейне стомлення» — коли людина вже фізично чи розумово втомлюється, і її увага різко падає. Тому класичні музеї, де все оформлено статично, важко утримують інтерес.

2. Суспільство розвинених технологій

Сьогоднішня аудиторія — діти інтернету, які звикли до VR, AR, гейміфікації та інтерактиву. Якщо музей лишає «просту картинку» або

табличку з текстом — людей це не вражає. Вони хочуть можливості взаємодіяти, досліджувати, створювати.

3. Жорстка конкуренція в досвіді

Музеї тепер йдуть ні з ким іншим, як із разом із музикою, фудфестами, кафе, VR-виставками . Молодь очікує не просто "оглянути", а щось відчути, прожити, зробити разом, та закарбувати в соцмережах.

4. Застаріла інфраструктура та бюджет

Багато музеїв — у старих приміщеннях без зручностей, без комфорту, без динаміки. Такий простір не приваблює сучасну людину — вона любить кафе, відпочинок, простір, де можна творчо взаємодіяти. З фінансової сторони – музеї стикаються з постійним скороченням коштів, тобто не можуть оновлювати експозиції й технології .

Цифри, що показують тренд

- Середній час на один експонат — 8 секунд .
- Падіння відвідуваності в Європі — від 20 % до 40 % за кілька років .
- З молоддю (перш за все Gen Z) відчаї — вони шукають «experience», не просто перегляд .

Як мій проєкт змінює ситуацію

Мій дипломний проєкт не просто про зведення будівлі — це зіллявання нової формули музею, яка відповідає запитам часу:

1. *Гнучкі виставкові простори*
Зали легко конфігуруються — під інсталяції, цифрові твори, перформанси чи інтерактивні зони. Це руйнує «статичку» музейного простору й мотивує приходити знову.
2. *Дизайн, що залучає*
Центральний хол, зірка-простір, гострі форми, дзеркальне скління — все це викликає цікавість і емоцію. Відвідувач відчуває: це не просто виставка, а жива подія.
3. *Інтерактив і технології*
Плануємо AR/VR інтеграції, мультимедійні екрани, QR-посібники, та, можливо, ігрові елементи для молоді. Це компенсує «цифрову перевагу» соцмереж та ігор.
4. *Концепт "experience hub"*
Кафе, бібліотека, зона для спілкування — музей стає осередком, де заходять не просто за мистецтвом, а щоб провести час, зробити каву, зустрітись з друзями. Таким чином ми прибираємо бар'єр між походом у музей і звичайною прогулянкою.
5. *Повна інклюзивність і адаптивність*
Ліфт, пандуси, зручні входи і комфортна навігація — для всіх категорій відвідувачів. Усе спрямовано на те, щоб ніхто не відчував: «це не для мене».

Підсумок

Втрата популярності музеїв — це не просто цифри й статистика. Це сигнал: мови мистецтва змінилися, досвід важливіший, ніж експонат, і функція простору — бути живим, не будівлею.

Це стосується особливо молоді, яка не піде в похмурий музей без ідей. А мій проєкт саме і покликаний руйнувати ці стереотипи. Я створив простір, де з'являється новий досвід, новий сенс, новий спосіб долучитися до культури.

Результат: це не просто музей, а цілий рух, який демонструє, що музей можна осмислити по-новому, зробити його цікавим і людям, і часом, і місту. І це, мені здається, і є справжня досконалість — коли ти не просто створюєш споруду, а відкриваєш нову сторінку в культурі міста.

Загальні положення

У сучасному світі культура та мистецтво є не лише індикаторами рівня розвитку суспільства, але й потужними рушіями змін, генераторами нових сенсів, провідниками гуманістичних цінностей, соціальних наративів та колективної ідентичності. Мистецтво дедалі частіше розуміється як освіжалиць думки, інструмент емпатії, звільняє простір, а також може бути локусом діалогу суспільства. Отже, архітектура, що служить інструментом матеріалізації простору, повинна не лише виконувати функцію, а й формувати нову якість міського середовища, яка відповідає б вимогам часу. У цьому контексті музей як архітектурно-культурне явище вийшов давно за границі свого призначення – місця зберігання артефактів минулого. Сьогодні музей – живий організм, що реагує на динаміку історичного або архітектурного процесу.

Особливо помітною є роль музеїв сучасного мистецтва, адже саме вони функціонують у контексті найбільшої відкритості до змін. Вони чутливо реагують

на глобальні та локальні трансформації — у культурі, політиці, економіці, екології, медіа, технологіях і, що важливо, — в архітектурі. Сучасне мистецтво виходить за межі класичних форм; воно охоплює інсталяцію, перформанс, діджитал-арт, звукове та світлове мистецтво, інтерактивні об'єкти, мультимедійні експерименти, які вимагають зовсім інших, нових архітектурних рішень.

Ми живемо в епоху надшвидких трансформацій, інформаційного перенасичення та фрагментації досвіду. У такій ситуації сучасне мистецтво виконує роль критичного дзеркала, в якому суспільство може побачити себе, свої суперечності, надії, страхи й можливості. Мистецтво не дає готових відповідей, але провокує на роздуми, стимулює дискусії, відкриває нові сенси. Відповідно, музей як простір для представлення цього мистецтва не може залишатися "нейтральною коробкою" — він повинен бути інтелектуально та просторово осмисленим середовищем, що сприяє вільному обміну ідеями, підтримує креативність і відкритість.

Проект музею сучасного мистецтва в місті Суми, який є темою моєї дипломної роботи, розглядається саме в такому ключі — як соціально-культурна інфраструктура нового типу, що не лише обслуговує художні потреби, а й формує нові моделі взаємодії у просторі. Суми як обласний центр із багатою історією та розвиненим культурним потенціалом давно потребують створення актуального мистецького хабу. Попри наявність традиційних музеїв, у місті досі відсутній майданчик для презентації сучасного мистецтва, експериментів, відкритих освітніх програм, воркшопів і перформативних подій. Молодь, митці, дослідники, освітяни, урбаністи та архітектори часто змушені звертатися до інших міст або шукати неформальні простори для реалізації своїх ініціатив.

Обрана локація — вулиця Героїв Крут поблизу ТЦ «Епіцентр» — є стратегічно вигідною з погляду логістики, доступності та інтеграції в міську структуру. Вона забезпечує зручне сполучення з різними районами міста, перебуває поруч із важливими транспортними вузлами та має потенціал для розвитку пішохідної й рекреаційної інфраструктури. Крім того, близькість до річки створює можливість формування привабливого ландшафтного оточення,

що відіграє важливу роль у сприйнятті музейного об'єкта не тільки як закритого простору, а як частини публічного урбаністичного ландшафту.

У сучасному музеї, окрім експозиційних залів, мають бути інтегровані такі функції як коворкінги, лекційні зали, кафе, бібліотека, адміністративні та технічні блоки, а також укриття відповідно до актуальних вимог безпеки. Така багатофункціональність вимагає високого рівня професійної підготовки архітектора, який повинен не лише забезпечити функціональну ефективність і логіку простору, але й сформувати емоційне та символічне середовище, що сприятиме комунікації, рефлексії та натхненню.

Одним із викликів відносно проектування схожих об'єктів є, очевидно, створення таких умов, в яких комфортно перебувати людям з різними фізичними чи віковими можливостями або з різними культурними очікуваннями. Іншим не менш важливим написуємо відповідальне пріоритетне зобов'язання стосовно сталого розвитку: енергоефективний, відповідно до кліматичних змін, використання еко-матеріалів, керування ресурсами. Сучасний музей – це не “галерея” або тільки “дискусія”, а етично, соціально та екологічно свідома*.

У той самий час архітектурна мова музею має бути сучасною, але не позбавленою контексту. Йдеться не лише про формальні рішення, а про символічний код, який буде зчитуватися громадою: впізнавані силуети, продумана пластика об'ємів, чітка композиція фасадів, продумана система навігації, взаємодія із світлом, тінню, рельєфом, перспективою. Музей має стати новою візитівкою міста, але не через ексцентричність, а завдяки влучному поєднанню змісту та форми.

Сучасна музейна архітектура перебуває на перехресті багатьох дисциплін — урбаністики, культурології, екології, медіа-дизайну, інженерії. Архітектор нового покоління не може бути лише формотворцем — він має бути дослідником, співтворцем, фасилітатором, комунікатором. У цьому сенсі проєкт музею сучасного мистецтва — це не просто диплом, а спроба відповісти на запит часу, збудувати міст між архітектурою та людьми, між культурою та майбутнім.

Музеї в Україні зараз справді потребують нового підходу. Багато з них досі працюють у старих будівлях, які вже давно не підходять для нормального показу експонатів, не мають належної безпеки, енергоефективності чи умов для людей з інвалідністю. Часто такі оновлення носять чисто формальний характер і майже не змінюють суті. При цьому не береться до уваги, як змінилась культура та яку роль музей може відігравати сьогодні. У своєму проєкті я хочу не просто зробити красиву сучасну будівлю, а й змінити сам підхід до музею — щоб це був відкритий, гнучкий, живий простір, який дійсно працює для людей і підлаштовується під різні події та потреби.

Отже, обрана тема дипломного проєкту має багатоаспектне значення: культурне, професійне, соціальне, урбаністичне. Вона дозволяє не лише поглибити архітектурні навички, а й внести свій внесок у переосмислення ролі архітектора в суспільстві. Розробка концепції музею сучасного мистецтва в Сумах — це відповідь на виклики часу і водночас — жест у бік майбутнього, де культура, архітектура й суспільство взаємодіють на принципах відкритості, діалогу й розвитку.

Музей як архітектурний об'єкт — це не просто будівля для експонування мистецьких творів, а складна багатофункціональна структура, яка має відповідати сучасним культурним, соціальним та технічним вимогам. Він має здатність впливати на культурний клімат міста, формувати нові соціальні взаємозв'язки, а також стимулювати розвиток креативної економіки. В умовах глобальних змін і переоцінки цінностей музей стає місцем для відкритого діалогу, де кожен може не тільки сприймати мистецтво, а й взаємодіяти з ним.

Проєктування музею сучасного мистецтва — це не просто створення будівлі, а комплексний процес, у якому важливо врахувати багато чинників: від зручного функціонального зонування до виразного просторового образу, що відображає дух нашого часу. Особливу увагу потрібно приділяти експозиційним просторам — вони мають бути гнучкими, легко трансформованими й технічно оснащеними для показу найрізноманітніших форм мистецтва: від класичного

живопису та скульптури до сучасних цифрових інсталяцій, відеоарту чи навіть перформансів, що взаємодіють з глядачем.

Сьогодні музей — це вже давно не «закритий клуб» для обраних. Це простір, відкритий для всіх. Сучасний музей має бути цікавим, доступним і зручним — як для професійних митців, так і для звичайних відвідувачів: дітей, підлітків, туристів і місцевих мешканців. Саме тому його архітектура має не тільки відповідати функціональним вимогам, а й створювати атмосферу, що надихає, заохочує до культури та пізнання, сприяє творчості й вільному спілкуванню.

В умовах міста Суми, яке активно розвивається, має багатий історичний бекграунд і водночас відчуває потребу в сучасних культурних інфраструктурах, створення музею такого типу є логічним і актуальним кроком. Він може стати своєрідною точкою тяжіння — як для мешканців міста, так і для туристів, митців, освітян та всіх зацікавлених у сучасному мистецтві. У цьому контексті архітектурне вирішення має об'єднувати інноваційність, символічність і функціональність, створюючи нову культурну ідентичність міста.

Проектування сучасного музею є складним, багатоплановим процесом, що вимагає врахування не лише функціональних і просторових характеристик будівлі, але й її соціального значення, символічного навантаження, візуального образу та відповідності сучасним технологічним вимогам. У рамках цієї кваліфікаційної роботи розробляється проєкт Музею сучасного мистецтва на 150 осіб у місті Суми, розташованого на вулиці Героїв Крут, в безпосередній близькості до торгового центру "Епіцентр" та поблизу річки.

Музеї, як тип архітектурного об'єкта, мають багатовікову історію розвитку, у ході якої їх просторові та функціональні структури відповідали змінам культурних, соціальних та технологічних контекстів. Сьогодні музей – це не просто сховище експонатів, місце для відвідувача, а відкритий, живий простір взаємодії між глядачем та мистецтвом, площадка обміну ідеями, формування світогляду та колективної пам'яті.

Проектований музей поєднує художню, архітектурну та соціокультурну функції, що дозволяє розглядати його як комбінований сучасний музейний простір, із тематичною орієнтацією на сучасне українське мистецтво, архітектуру та культурний наратив війни.

Запропоноване планувальне рішення ґрунтується на оригінальній ідеї — план у вигляді чотирикінцевої зірки, де кожна “грань” містить один з чотирьох виставкових залів, що формують просторову симетрію та одночасно дозволяють розділити тематичні напрямки. В центрі знаходиться хол з реєстрацією, гардеробом та кафе, який виконує роль ядра громадського спілкування. Зали тематично поділяються на:

- арт-простір із сучасними інсталяціями,
- зал сучасної архітектури,
- зал, присвячений сучасній війні України проти російської агресії,
- гнучкий простір змінних експозицій.

Також передбачено:

- мультимедійний зал для лекцій, культурних подій, кіно- та відеопоказів;
- приміщення для охорони, інвентарю, технічних потреб;
- бібліотека та адміністративна частина — на другому поверсі;
- бомбосховище у підземному рівні, спроектоване згідно з актуальними нормами безпеки.

Архітектурний стиль — мінімалізм, що проявляється у чистоті форм, лаконічності композиції, відсутності зайвого декору та максимальному акценті на експозиційний простір і світло.

Фасади виконані з дизайнерської темнозеленої клінкерної цегли, що надає будівлі глибокого, стриманого, сучасного образу. Контраст створює великоформатне скління, яке відкриває внутрішній простір назовні та дає можливість максимально використовувати природне освітлення. Форма даху — плоска з оберненим нахилом, що додає динаміки в композицію об'єкта.

Ділянка проектування розташована в периферійній частині міста Суми, де поєднуються жвава транспортна артерія (вул. Героїв Крут), торговельна

інфраструктура (ТЦ “Епіцентр”) та природне середовище (річка поблизу). Така локація створює умови для формування нового осередку культурної активності, що впливатиме на урбаністичну ідентичність району.

Передбачено паркінг перед будівлею, зелену зону відпочинку, а також публічну площу з лавками, озелененням, вечірнім підсвічуванням та потенціалом для встановлення вуличних арт-об’єктів або інтерактивної сцени.

Досвід сучасного музейного будівництва демонструє, що найбільшу цінність мають об’єкти, які вміють поєднувати архітектурну унікальність з відкритістю для публіки. Прикладами є:

PinchukArtCentre (Київ) — приклад адаптації існуючої будівлі під сучасний арт-простір,

МОСАК (Краків, Польща) — сучасний музей з інтерактивним контентом, відкритими просторами та інклюзивністю,

МАХХІ (Рим, арх. Заха Хадід) — музей як об’єкт мистецтва сам по собі.

Ці приклади стали натхненням для створення об’єкта, що поєднує просторову оригінальність з соціальною актуальністю.

Якщо говорити про досконалість мого проекту, то вона для мене полягає в цілісності. У тому, що всі частини — від ідеї до деталей — не просто існують поруч, а працюють разом, підтримують одна одну, утворюючи справжню концепцію сучасного музейного простору. Це не просто набір приміщень з виставковими залами. Це місце, яке має зміст, свій характер і відповідає тому, яким, на мою думку, має бути музей у ХХІ столітті.

Я обрав саме сучасне мистецтво, бо воно — це мова нашого часу. І я хотів, щоб архітектура говорила тією ж мовою. Не залишалась осторонь, не повторювала шаблонів, а справді відображала зміни, що відбуваються в суспільстві, в культурі, в людському сприйнятті простору. Саме тому в основі форми — динамічна "зірка". Це не для краси. Це про свободу руху, про вибір, про те, що кожен відвідувач сам створює свій маршрут, свою історію перебування в музеї. Немає чітко заданої траєкторії, як у старих

класичних музеях, де все підпорядковано порядку. Тут — навпаки: простір підлаштовується під людину, а не навпаки. Це і є ознака сучасного підходу.

Я багато думав про атмосферу. Я не хотів, щоб музей виглядав холодно, офіційно, надто академічно. Хотів, щоб людина відчувала себе "на своєму місці". Тому я зробив хол великим, відкритим, світлим — як серце будівлі. Він приймає. А гвинтові сходи — це ніби м'яка вертикаль, яка не порушує простору, а органічно його доповнює. Взагалі, я дуже старався уникати "зайвого". Архітектура тут — це фон для мистецтва, а не головна зірка. Але при цьому вона має свою індивідуальність.

Я не просто зробив будівлю красивою. Я намагався, щоб вона була живою — адаптивною. Сучасне мистецтво дуже різне: інсталяції, відеоарт, перформанси, великі полотна, звукові інтервенції. Тому зали повинні бути гнучкими, такими, що трансформуються. І я це передбачив: простори прості, відкриті, з технічними приміщеннями поруч, зі змінним освітленням, нейтральними стінами — як чисте полотно для кожного нового проекту.

А ще я думав про людей. Усі групи: дітей, підлітків, літніх людей, людей з інвалідністю, туристів, мешканців міста. Я не хотів зробити ще одну "сакральну коробку", куди заходять лише "свої". Я хотів зробити справжній відкритий простір для всіх. Тому є укриття — бо ми живемо в реальних умовах. Є ліфт, інклюзивні санвузли, зручна навігація. Є кафе — невеличке, але затишне, де можна перепочити. Є бібліотека — бо сучасний музей — це теж про освіту. І це теж частина досконалості: думати не тільки про вигляд, а про функціональність, безпеку, комфорт, турботу про відвідувача.

Можна сказати, що цей проект — як віддзеркалення мого бачення культури. Я не хотів просто "здати диплом". Я хотів спроектувати щось справжнє. Щось, що мало б сенс у моєму місті — Сумах. Це не просто будівля для зберігання картин, це культурна точка, що може змінювати простір навколо себе, залучати, надихати, бути сучасною й актуальною. І

мені здається, що саме це і є головна досконалість: коли архітектура не просто “стоїть”, а працює — на місто, на людей, на мистецтво.

Класифікація музеїв

Музеї — це не просто будівлі з експонатами. Це місця, де збираються історії, ідеї, емоції та знання. Залежно від того, що саме музей показує, як він це робить і яку ціль має, усі музеї можна поділити на кілька типів. І хоча класифікацій існує багато, спробуємо розібратись у найпоширеніших, без зайвих наукових заумностей, але так, щоб було зрозуміло, чому це взагалі важливо.

Розподіл музеїв на категорії проводиться з урахуванням їхнього профілю, рівня значущості, масштабів діяльності, кількості відвідувачів, фондів, експозиційних площ і технічного забезпечення. Умовно музеї поділяються на національні, державні, регіональні, муніципальні, громадські та приватні. За профілем діяльності виділяють історичні, художні, природничі, технічні, літературні, меморіальні, археологічні та інші спеціалізовані музеї. За структурою і функціональним призначенням вони можуть бути комплексними (з кількома напрямками діяльності), вузькоспеціалізованими, а також з фіксованою чи змінною експозицією. Згідно з вимогами ДБН В.2.2-3:2018 «Заклади культури і мистецтва», у пункті 5.6 зазначається, що музеї мають класифікуватись відповідно до типу експозиції, обсягів фондів, кількості працівників та пропускної здатності. Важливим чинником також є площа експозиційної частини — для малих музеїв вона становить до 500 м², для середніх — від 500 до 1000 м², для великих — понад 1000 м². За ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова

територій», музеї входять до складу громадських установ і визначаються як об'єкти соціального обслуговування, що формують культурну інфраструктуру міста чи регіону. Крім того, при класифікації враховуються вимоги до інженерного забезпечення, доступності (інклюзії), протипожежного захисту та рівня комфортності перебування. У ДБН В.2.5-67:2013 прописані нормативи щодо мікроклімату в експозиційних залах, що також опосередковано впливає на типологізацію музеїв за рівнем технічної складності. Отже, поділ музеїв на категорії є комплексним і враховує як тематичну спрямованість, так і архітектурно-функціональні та експлуатаційні показники відповідно до актуальних державних будівельних норм.

За тематикою (тобто про що музей)

Найочевидніший поділ — за тим, що саме зберігається і демонструється. Тут є кілька основних груп:

- *Історичні музеї* — це ті, де зберігаються документи, артефакти, речі минулого. Наприклад, музеї Другої світової, етнографічні музеї чи музеї археології. Люди приходять сюди, щоб побачити, як раніше жили, воювали чи святкували.
- *Художні музеї* — місця, де зібрані твори мистецтва: картини, скульптури, графіка. Типовий приклад — *Національний художній музей України* або *ПінчукАртЦентр*, якщо говорити про сучасне мистецтво.
- *Природничі музеї* — це такі, де є все про природу: скам'янілості, кістки динозаврів, мінерали, таксидермія, гербарії. Дуже люблять діти, бо там можна подивитись на справжнього ведмедя або мамонта.
- *Технічні музеї* — тут можна побачити старі автомобілі, літаки, годинники, механізми. Дуже часто такі музеї мають експонати, які можна крутити, запускати — інтерактивність на максимум.
- *Літературні музеї* — зазвичай пов'язані з конкретними письменниками, де зберігаються їхні рукописи, меблі, книги. Типовий приклад — музей Шевченка.

- *Музеї сучасного мистецтва* — це вже окрема тема. Вони часто виходять за межі звичайної експозиції і пропонують щось нове: відеоінсталяції, перформанси, звук, віртуальні простори. Це те, що змінюється щодня і має бути максимально гнучким.

За формою власності

- *Державні музеї* — фінансуються з бюджету, контролюються державою. Їх багато, але вони часто мають проблеми з фінансуванням, оновленням експозицій і взагалі — бюрократія бере своє.
- *Приватні музеї* — створені за рахунок меценатів, колекціонерів або компаній. Часто виглядають більш сучасно, мають інший підхід до аудиторії. Але є нюанс — все залежить від грошей і бажання власника.
- *Громадські музеї* — створені місцевими ініціативами, іноді навіть волонтерами. Це бувають малі, але дуже душевні простори, де все зроблено з любов'ю.

За масштабом

- *Національні музеї* — мають статус «топових». Вони зберігають найбільші колекції і мають вагу навіть на міжнародному рівні.
- *Регіональні (обласні, міські)* — показують локальну історію і культуру. Наприклад, музей у Сумах розповідатиме про життя області, її героїв, традиції тощо.
- *Місцеві, сільські музеї* — часто дуже специфічні, але саме там можна дізнатись щось справді цікаве про локальний колорит. Наприклад, музей ткацтва чи гончарства в якомусь селі.

За форматом взаємодії

- *Класичні стаціонарні музеї* — це ті, що мають постійне приміщення й експозицію.

- *Мобільні (пересувні)* — коли експозицію пакують у фургон чи контейнер і возять по різних містах. Дуже крутий варіант для просвітництва у невеликих містах.
- *Віртуальні музеї* — усе відбувається онлайн. Особливо актуально після пандемії — можна «погуляти» Лувром, не встаючи з ліжка.
- *Музеї під відкритим небом* — наприклад, скансени або військові музеї з технікою. Тут важливо враховувати погоду :)

За аудиторією

- *Дитячі музеї* — тут усе крутиться навколо гри, відкриттів, досліджень. Часто там дозволяється чіпати експонати, що в інших музеях — табу.
- *Універсальні* — для всіх вікових категорій. Як правило, це великі музеї з кількома залами на різну тематику.
- *Спеціалізовані* — розраховані на вузьку аудиторію, наприклад, музей медицини чи музей залізниці.

Я обрав для свого дипломного проєкту саме музей сучасного мистецтва, тому що вважаю, що це один із найактуальніших і найперспективніших типів культурних установ у сьогоднішніх умовах. Такий вибір не був випадковим — він є результатом мого особистого інтересу до сучасної культури, змін у сприйнятті мистецтва, а також до розвитку нових форматів взаємодії між людиною й мистецьким середовищем. Мене завжди цікавила не просто архітектура як форма, а архітектура як простір, що має сенс, емоцію, вплив. І музей сучасного мистецтва — це саме той тип будівлі, де архітектура може не лише «обслуговувати» функцію, а стати її активним учасником.

У порівнянні з іншими типами музеїв — історичними, краєзнавчими чи технічними — музей сучасного мистецтва значно гнучкіший у змістовому й просторовому плані. Він не прив'язаний до статичних, незмінних експозицій, а навпаки — постійно оновлюється, трансформується, реагує на те, що

відбувається в суспільстві. Це означає, що й сама будівля має бути адаптивною, відкритою, інклюзивною — і мені як майбутньому архітектору цікаво було вирішити таке складне і водночас творче завдання.

Ще один важливий аспект — актуальність для регіонального контексту. Місто Суми, попри свої культурні традиції, наразі не має повноцінного сучасного арт-простору, де можна було б не просто виставляти роботи, а проводити перформанси, освітні програми, мультимедійні події, воркшопи, зустрічі тощо. У сучасному світі музей — це вже не просто «будинок з експонатами», а платформа для діалогу, взаємодії, навчання і навіть соціальних змін. У цьому сенсі музей сучасного мистецтва може стати точкою тяжіння для молоді, для творчих людей, для туристів, для місцевої громади, яка шукає нових форматів проведення дозвілля.

Архітектурно така будівля дає багато свободи для вираження. Тут не потрібно імітувати історичні стилі чи дотримуватись класичних канонів. Тут можна експериментувати з формою, матеріалами, світлом, простором. Можна створити щось дійсно нове — об'єкт, який сам є мистецьким витвором. І мені хотілося саме цього: зробити не просто функціональний музей, а архітектурний жест, що буде співзвучний духу часу.

Крім того, я бачу у створенні музею сучасного мистецтва певну соціальну місію. У час, коли суспільство переживає складні трансформації — війна, інформаційна турбулентність, пошук ідентичності — мистецтво стає не розвагою, а потребою. Воно допомагає зрозуміти себе, інших, те, що відбувається навколо. І музей — це місце, де цей процес може відбуватись безпечно, глибоко й натхненно.

Тому саме музей сучасного мистецтва для мене — це не просто зручна функціональна тема для дипломного проєкту. Це — переконаний вибір, який поєднує мій інтерес до архітектури, мого бачення ролі культури в суспільстві й моє бажання зробити щось значуще для конкретного міста. Це проєкт, у якому я бачу сенс — і як майбутній архітектор, і як людина, яка хоче бачити Україну сучасною, відкритою, креативною.

Містобудівні рішення

Містобудівні рішення в межах дипломного проєкту «Музей сучасного мистецтва у місті Суми» сформовані на основі багатофакторного аналізу просторового, функціонального, соціального та інфраструктурного контексту території. Розробка концепції здійснювалась із урахуванням чинної містобудівної документації, наявних обмежень, особливостей навколишнього середовища, транспортної доступності, а також існуючої забудови, що визначає характер району. Проєктування виконано відповідно до положень Державних будівельних норм України, зокрема ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій», що регламентують вимоги до зонування, щільності забудови, озеленення, забезпечення санітарних, пожежних та експлуатаційних вимог до громадських об'єктів.

Проєктована ділянка розташована в південній частині міста Суми — в межах житлового масиву з переважанням багатоквартирної житлової забудови змішаного типу та елементами громадських і комерційних об'єктів.

Безпосередньо обрана локація знаходиться на вулиці Героїв Крут, у безпосередній близькості до набережної річки Псел, що надає території потенціал високої привабливості та видової якості. Оточення характеризується наявністю великого торгівельно-розважального комплексу «Епіцентр», що виконує роль локального центру тяжіння населення, а також розвиненої мережі закладів обслуговування, навчальних установ і транспортної інфраструктури. У безпосередньому радіусі пішохідної доступності — житлові багатоповерхові будинки, вулиці локального значення, зупинки громадського транспорту,

автостоянки, що забезпечують логічне та зручне включення запроєктованого об'єкта до існуючої урбаністичної тканини міста. Вибір даної ділянки зумовлений стратегічною доцільністю створення нового культурного центру в межах активної житлової зони, що сприятиме підвищенню культурної активності та соціального згуртування мешканців району.

Згідно з генеральним планом міста Суми, ця територія класифікується як зона громадської забудови. Вона передбачає розташування об'єктів культурного, освітнього і соціального призначення. Це підтверджує відповідність розміщення музею сучасного мистецтва його цільовому функціональному використанню.

Доступність території забезпечується наявними вулично-дорожніми магістралями, включно з вулицею Героїв Крут, яка виконує функцію колектора локального рівня. Основні пішохідні підходи до ділянки організовані з боку вказаної вулиці, а також зі сторони річкової набережної, де передбачено потенційний пішохідний маршрут з елементами благоустрою. Транспортна доступність об'єкта реалізується за рахунок існуючих автомобільних проїздів, які дозволяють організувати як відвідування музею приватним транспортом, так і обслуговування громадським, у тому числі маршрутними автобусами, таксі та велосипедами. Розміщення зупинок громадського транспорту в межах 250 м від проєктованої ділянки забезпечує відповідність нормативам щодо транспортної досяжності громадських закладів культури. У складі генерального плану закладено місце для стоянки легкового автотранспорту на 20 машиномісць, із розрахунку на 200 осіб одночасного перебування в будівлі, що відповідає чинним нормативам (1 машино-місце на кожні 10 осіб). Також передбачено можливість короткострокового заїзду автобусів, які можуть підвозити організовані екскурсійні групи.

Композиційне рішення музею розроблено з урахуванням основних видових характеристик ділянки та контексту оточення. Об'ємна структура будівлі формує яскравий архітектурний акцент завдяки центрально-радіальному плануванню, що нагадує зіркоподібну форму, в якій центральний хол є фокусом перехрестя осей, а чотири виставкові зали орієнтовані у протилежні напрями. Така композиція

дозволяє ефективно організувати внутрішній простір, забезпечити логічну навігацію відвідувачів і водночас створити виразну зовнішню геометрію. Орієнтація головного фасаду здійснена у напрямку річки, що забезпечує відкритість, видовість і природне освітлення. Архітектурна мова об'єкта базується на принципах мінімалізму із домінуванням чітких, загострених форм, панорамного скління, нависаючих козирків і лаконічних текстур фасадних матеріалів. Таке вирішення відповідає сучасним тенденціям музейного будівництва, орієнтованого на відкритість, інтерактивність і просторову виразність.

Генеральний план території сформовано на принципах функціонального зонування. Основна будівля музею займає центральну частину ділянки. Навколо організовано простір пішохідної площі з елементами благоустрою, зеленими насадженнями, зонами відпочинку, інтерактивними інсталяціями та майданчиками для тимчасових експозицій просто неба. Частина території відведена під озеленення, що займає понад 40% площі — включаючи газони, кущі, дерева середньої висоти та декоративні клумби. Це дозволяє не лише естетично інтегрувати об'єкт у природний контекст, а й забезпечити мікрокліматичний комфорт. Розміщення господарської зони передбачене у тилівій частині, де організовано службовий проїзд для технічного забезпечення, завантаження виставок та евакуаційних потреб.

Щільність забудови становить близько 30–35% від загальної площі ділянки, що повністю відповідає вимогам ДБН Б.2.2-12:2019 щодо максимально допустимої щільності забудови в зонах громадського призначення. Дотримано також усі необхідні санітарно-захисні зони, нормативні розриви між об'єктами, зокрема щодо червоних ліній вулиць, меж ділянки, гідротехнічних об'єктів та зелених насаджень. Територія проектування не потрапляє до прибережної захисної смуги річки, проте при проектуванні враховано гідрологічні особливості місцевості, можливі сезонні підтоплення, тому застосовано відповідні конструктивні заходи щодо дренажу, відведення дощових вод, а також враховано екологічні обмеження з метою мінімізації впливу на навколишнє середовище.

Організація доступу до будівлі музею передбачає врахування потреб усіх груп населення, зокрема маломобільних відвідувачів. Вхідна зона оснащена пандусами з поручнями, тактильними індикаторами, велопарковками та навігаційними табличками. Територія навколо музею проєктована з урахуванням безбар'єрного середовища та інклюзивного дизайну. Усі пішохідні маршрути є безперервними, логічно пов'язаними з основними входами, зонами відпочинку та евакуаційними шляхами. Пожежна безпека території забезпечується відповідно до нормативів — розміщено проїзди для пожежно-рятувальної техніки шириною не менше 6 м, організовано майданчики розвороту та встановлено нормативні відстані до протипожежних гідрантів.

Отже, містобудівне рішення, згідно з яким було реалізовано описаний дипломний проєкт, обґрунтовується вище зазначеними принципами інтеграції культурного об'єкта до існуючого міського середовища, архітектурною виразністю та сполучення та рівності виразності та природного ландшафту. У свою чергу, відповідність вимог і норм, екологічних і функціональних аспектів може розглядатися як проєктної практики проєктування зазначеного простору як прикладу актуальної практики культури у публіці середовище українського міста.

Архітектурно-планувальні рішення

Архітектурно-планувальні рішення Музею сучасного мистецтва у місті Суми формуються на основі поєднання раціонального функціоналізму, візуальної експресії та просторової відкритості. Проєктна концепція базується на ідеї

створення культурної інституції нового покоління, що інтегрується у міський контекст не лише фізично, але й ідейно — як простір комунікації, інтелектуального обміну та естетичного досвіду. Об'єкт розміщений на ділянці, що має вигідне розташування на вулиці Героїв Крут у Сумах, неподалік від набережної та сформованої міської інфраструктури. Праворуч від ділянки знаходиться торговельний центр «Епіцентр», що сприяє формуванню активного пішохідного трафіку, тоді як близькість до річки відкриває потенціал для розвитку громадського простору на перспективу. Таким чином, музей не існує як автономна споруда — він стає активним елементом міського середовища, символом культурного оновлення міста.

Об'ємно-просторове вирішення базується на чіткій геометричній структурі, що тяжіє до симетрії й асоціюється з ідеєю орієнтованості у просторі. Загальна форма будівлі умовно зіркоподібна, утворена чотирма виставковими залами, які відходять по діагоналях від центрального холу. Така конфігурація дозволяє не лише забезпечити рівнозначний доступ до кожного залу, але й створити логічну систему просторової навігації, яка інтуїтивно зрозуміла відвідувачам. Центральний хол виконує роль ядра всіх горизонтальних і вертикальних комунікацій — саме тут розміщено гвинтові сходи, що сполучають два поверхи будівлі. Їхня компактність і скульптурна виразність роблять сходи не лише функціональним, а й архітектурно-декоративним елементом. Рух відвідувачів організовано за радіальним принципом, де з головного простору відбувається розподіл у чотири напрямки — до залів, кожен з яких розрахований на приблизно 50 осіб, що сумарно відповідає загальній проєктній місткості музею.

Фасадна композиція реалізована в дусі мінімалізму, з чіткими лініями, відсутністю надмірного декору та акцентом на матеріал і форму. В якості основного матеріалу для облицювання застосовано темно-зелену клінкерну цеглу, яка створює стриману, елегантну палітру, гармонійно взаємодіє з природним ландшафтом і водночас надає споруді виразної ідентичності. Значну роль відіграє дзеркальне скління, завдяки якому фасади «розчиняються» в оточенні, віддзеркалюючи небо, дерева, воду й навколишні будівлі, тим самим

включаючи музей у ландшафтний контекст. У місцях загострення геометрії форми прорізи вікон мають змінну ширину, що візуально підсилює динаміку фасадів і створює враження руху, характерне для сучасного мистецтва. Покрівля має внутрішній ухил до центру будівлі, що дозволяє ефективно організувати водовідведення, а виступи по діагоналях додатково підкреслюють геометрію плану. Над головним входом розміщено навіс — архітектурний акцент, що виконує функцію захисту від атмосферних опадів і водночас формує чітку просторову межу між зовнішнім і внутрішнім середовищем.

Виставкові зали є основною функціональною складовою проєкту. Вони мають просту, гнучку конфігурацію, що дозволяє трансформувати простір відповідно до потреб конкретної експозиції — від стаціонарних інсталяцій до змінних виставок. Кожен зал має своє допоміжне приміщення — технічний склад, що дозволяє зберігати тимчасово неекспоновані об'єкти, виставкове обладнання чи меблі. Згідно з вимогами [ДБН В.2.2-9:2019], кожне крило має два виходи: основний — для щоденного використання, та додатковий — евакуаційний, що забезпечує безпечну евакуацію у разі надзвичайної ситуації. Основний та додатковий виходи організовано таким чином, що в разі необхідності можливе спрямування руху лише в одному напрямку — наприклад, при великому потоці людей чи під час подій із розділеним входом і виходом.

Для забезпечення безперешкодного пересування маломобільних груп населення у будівлі передбачено пасажирський ліфт відповідно до [ДБН В.2.2-40:2019]. Він забезпечує зручний зв'язок між поверхами для всіх категорій відвідувачів. Санітарно-гігієнічні приміщення розташовано з урахуванням інклюзивності — у кожному санвузлі є кабіна для осіб з інвалідністю, відповідно до вимог [ДБН В.2.5-64:2019]. У кожному крилі також передбачено гардеробну, що розвантажує головний вхідний простір і забезпечує зручність відвідувачів у холодну пору року.

У південному крилі першого поверху розташовано кафе, яке виконує функцію зони відпочинку між переглядами експозицій. Тут передбачено барну стійку, 3–5 столиків, а обслуговування здійснюється без кухні — виключно на

основі попередньо упакованих страв і напоїв, привезених іззовні. Це дозволяє уникнути складної інженерної інфраструктури та зменшити витрати на експлуатацію. Кафе є відкритим простором зі зручним доступом до вестибюля, але при цьому має власну зону, що забезпечує акустичне та візуальне відокремлення від основного простору музею.

На другому поверсі, у західному крилі, розміщено бібліотеку, яка виконує функцію простору для інтелектуального занурення у мистецтво. Тут відвідувачі можуть переглядати каталоги, літературу, архівні матеріали, а також брати участь у лекціях чи презентаціях. Бібліотечний простір організовано відкрито — із зонуванням на читацькі столи, книжкові стелажі та мультимедійну зону. Поруч із бібліотекою знаходиться адміністративний блок: кабінет директора, бухгалтерія, а також приміщення для персоналу, що забезпечує належні умови для роботи й відпочинку. Типологічно ці приміщення відповідають вимогам до установ культури.

Враховуючи актуальну ситуацію в країні та вимоги [ДБН Б.2.2-5:2023], у межах мінусового поверху проєктом передбачено укриття, розраховане на перебування до 200 осіб. Його розміщення безпосередньо пов'язане з центральним холлом, що забезпечує швидкий і безпечний доступ до захищеної зони з будь-якої частини будівлі. Укриття має автономну вентиляцію, необхідний запас площі, санітарний вузол, місця для сидіння та можливість перебування в умовах надзвичайної ситуації впродовж визначеного нормативами часу.

Інженерні системи розроблено з урахуванням енергоефективності, безпеки та сучасного рівня комфорту. Системи освітлення базуються на LED-технологіях із можливістю регулювання яскравості у залежності від потреб експозиції. Вентиляційні установки мають функцію рекуперації тепла, що дозволяє значно знизити енергоспоживання. Опалення — централізоване, із можливістю зонального регулювання температури. Пожежна безпека забезпечується системами раннього виявлення, димовидалення, сигналізації та евакуаційного освітлення, згідно з вимогами [ДБН В.2.5-67:2019].

Усі архітектурно-планувальні рішення спрямовані на створення комфортного, безпечного й гнучкого простору, що повністю відповідає функціональному призначенню об'єкта. Завдяки виразній геометрії, сучасним технологіям, інтеграції з оточенням і нормативному відповіднику музей набуває як архітектурної цінності, так і практичної ефективності. Він стає не лише місцем зберігання мистецтва, а й відкритою платформою для діалогу між мистецтвом, містом і людиною.

Коли я розпочинав роботу над своїм дипломним проєктом, я хотів створити не просто будівлю, яка відповідає нормам, а простір, який буде дійсно потрібний місту, зручний для людей, сучасний за змістом і формою. І саме музей сучасного мистецтва дав мені можливість поєднати ці всі цілі. Вибір планувальних і архітектурних рішень я приймав свідомо — не просто щоб “було як у книжці”, а щоб це мало сенс, працювало, мало функцію і образ.

Перше — це загальна форма будівлі. Я обрав зіркоподібне планування з центральним холлом і чотирма виставковими залами, які відходять по діагоналях. Чому саме так? Бо це логічно і зручно: кожен зал однаково важливий, до кожного однакова відстань, і головне — така структура дає чітку навігацію для відвідувачів. Людина заходить у хол — і відразу бачить, куди можна піти. Немає плутанини, усе інтуїтивно. Плюс, така схема виглядає динамічно і вже сама по собі нагадує сучасне мистецтво — не щось стандартне, а вільне, незвичне.

Центральний хол — це серце всього музею. Тут я розмістив гвинтові сходи. Чому саме гвинтові? Тому що вони займають мало місця, але виглядають ефектно. Вони ніби закручують простір, створюють вертикальний акцент, і водночас дуже функціональні. Це не просто комунікація між поверхами — це ще й елемент естетики, який запам'ятовується.

Фасад — окрема історія. Я свідомо обрав мінімалізм. Бо музей — це не шоурум для архітектора, а фон для мистецтва. Форма має бути стриманою, чистою, без зайвого декору, але з характером. Темно-зелена клінкерна цегла, яку я використав, дає гарну глибину кольору, добре поєднується з природою — з річкою, деревами, навколишнім середовищем. А дзеркальне скління — це, по

суті, ще один інструмент “вбудовування” музею в місто. Він не кричить, а відображає все навколо, стає частиною пейзажу.

Я подбав і про функціональність. У кожному крилі є допоміжні приміщення — склади, гардероб, санвузли. Це зручно і логічно, бо кожен виставковий зал може працювати незалежно. А ще — дотримався всіх ДБН: евакуаційні виходи, інклюзивні туалети, ліфт — усе, як має бути. Це не просто формальність. Для мене було важливо зробити простір комфортним для всіх — і для молоді, і для людей старшого віку, і для маломобільних груп.

Чому я зробив кафе всередині? Бо музей — це не місце, куди прийшов і одразу пішов. Це місце, де хочеться провести більше часу. Поговорити, перепочити, поділитись враженнями. Я спеціально зробив кафе простим, без кухні, щоб не ускладнювати експлуатацію. Але зоною — окремою, комфортною. А бібліотека — це вже про глибину. Бо музей сучасного мистецтва — це не тільки про “подивився і пішов”. Це про осмислення. І бібліотека — це продовження експозиції, тільки в іншому форматі.

Адміністрація і персонал — теж не забути. Бо за кожним виставковим залом стоїть команда. І їм теж потрібні нормальні умови. А ще — укриття. На жаль, зараз це обов’язкова умова. Але я постарався вписати його грамотно — щоб воно було безпечним, доступним і не заважало загальній логіці планування. Це частина реальності, і її треба враховувати відповідально.

Окремо скажу про інженерні системи. Я намагався зробити музей енергоефективним: LED-освітлення, вентиляція з рекуперацією, можливість зонального регулювання температури. Це і сучасно, і економно. А ще — пожежна безпека. Усе відповідно до ДБН: сигналізація, евакуаційне освітлення, димовидалення. Бо це питання, які не можна ігнорувати.

Загалом, усі мої рішення — це спроба поєднати функцію і форму, практичність і ідею. Я хотів створити музей, який буде зручним, сучасним, естетичним і важливим для міста. І мені здається, що саме через архітектуру я зміг висловити цю ідею. Тому мій диплом — це не просто креслення. Це — моя відповідь на питання: яким має бути простір культури сьогодні.

Конструктивні рішення

Конструктивна схема будівлі музею сучасного мистецтва у м. Суми розроблена з урахуванням функціонального зонування, складної планувальної конфігурації у вигляді зірки та сучасних вимог до безпеки, енергоефективності та надійності. Основною конструктивною системою обрано каркасно-монолітну залізобетонну, що дозволяє забезпечити вільне планування, великі прольоти у виставкових залах і високу просторову гнучкість.

Каркас складається з вертикальних несучих елементів — залізобетонних колон, що розташовані по сітці, узгодженій з архітектурно-планувальними модулями. Поперечні балки і міжповерхові перекриття виконано з монолітного залізобетону. Така система забезпечує достатню жорсткість, дозволяє ефективно витримувати вертикальні та горизонтальні навантаження, а також знижує ризики появи тріщин у складних вузлах форми будівлі.

Фундаменти запроєктовані стрічковими залізобетонними, заглибленими нижче глибини промерзання ґрунтів, відповідно до [ДБН В.2.1-10:2019], із урахуванням геологічних умов ділянки — наближеності до річки та можливого підвищеного рівня ґрунтових вод. Проведено розрахунок несучої здатності ґрунтів та осідання фундаментів, що гарантує тривалу експлуатацію без деформацій.

Зовнішні стіни виконані з пустотілих керамоблоків із вентиляваним фасадом, облицьованих темно-зеленою клінкерною цеглою, що забезпечує добру теплоізоляцію та естетичну виразність. Теплоізоляційний шар (мінеральна вата

товщиною 150 мм) розміщений між несучою стіною і фасадною плиткою. Таке рішення відповідає вимогам [ДБН В.2.6-31:2021] щодо енергоефективності громадських будівель.

Віконні системи представлені алюмінієвими склопакетами з дзеркальним ефектом. Велика площа скління, особливо в залах із природним освітленням, забезпечує глибоке проникнення денного світла. У вузлах загострень фасаду вікна мають змінну геометрію, тому застосовано індивідуально розраховані конструктивні рами. Скління — енергозберігаюче, із захисним напиленням, відповідно до [ДБН В.2.6-31:2019].

Покрівля — плоска, інверсійна, з внутрішнім ухилом до точок водовідведення. Конструкція передбачає захист від протікання та снігових навантажень за рахунок незначного нахилу в середину та багат шарову гідроізоляцію. Структура даху складається з монолітної бетонної плити, пароізоляційного шару, утеплювача (екструзійний пінополістирол), гідроізоляції та захисного шару гравію. Кути даху мають виступаючі елементи — архітектурні акценти, що підкреслюють загальну форму будівлі.

Перегородки в інтер'єрі виконані з гіпсокартонних систем по металевому каркасу, з подвійним оздобленням і звукоізоляційним наповненням. У місцях загального користування — вологостійкий гіпсокартон із антивандальним покриттям.

Сходові марші — монолітні залізобетонні, включаючи центральні гвинтові сходи, які виготовлені за індивідуальними кресленнями з армуванням і підсиленою опорою на внутрішнє кільце. Сходи обладнані поручнями з нержавіючої сталі, відповідають вимогам [ДБН В.1.1-7:2019] щодо евакуації та ширини проходів.

У будівлі встановлено пасажирський ліфт для маломобільних груп, який розміщується в спеціально виділеній вертикальній шахті з монолітного залізобетону. Параметри кабіни, ширина дверей та зона очікування виконані відповідно до [ДБН В.2.2-40:2019].

Укриття розташоване в межах першого поверху та має повністю закриту конструкцію з залізобетонних стін і перекриттів. Простір укриття забезпечено вентиляцією, санітарним вузлом і сидіннями, розрахованими на перебування до 150 осіб (усі відвідувачі та персонал). Конструкції укриття відповідають [ДБН Б.2.2-5:2023].

Внутрішні покриття підлог — зносостійка керамогранітна плитка в зонах інтенсивного руху, у залах — паркетна дошка на бетонній стяжці з гідроізоляцією, у технічних приміщеннях — полімерне наливне покриття.

Усі інженерні системи (опалення, вентиляція, електропостачання, водовідведення, пожежна безпека) інтегровані у конструктив згідно з вимогами [ДБН В.2.5-67:2019] та встановлені приховано у міжстельових просторах або технічних шахтах. Особливу увагу приділено забезпеченню безперебійної роботи під час виставок та забезпеченню мікроклімату в залах.

Конструктивні рішення проєкту дозволяють забезпечити довговічність, адаптивність та високі експлуатаційні характеристики будівлі, відповідно до сучасних вимог до музейних установ.

Інженерний благоустрій та ландшафтна організація території

Це проєкти благоустрою іншого простору навколо музею сучасного мистецтва, розташованого в місті Суми. Як і систему просторів всередині музею, основними принципами проєктування музейного двору є функціональність та естетика, однак слід відзначити, що цей догорує зокрема діючий публічний простір і створює його повноцінну незалежну частину. Отож, враховуючи відкриття річкової кальки, ієрархію вже сформованого міського середовища та

скарги від місцевих жителів, основні пункти проекту простору включають комфорт, доступність, екологічний баланс та соціальну інклюзивність. Законодавством України з питань будівель [ДБН Б.2.2-12:2019]. і [ДБН В.2.5-74:2019] «Інженерне обладнання територій» — організація зовнішнього простору є невід’ємною складовою загальної архітектурної концепції. Благоустрій території виконує не лише утилітарну функцію забезпечення зручного пересування, доступу до інженерної інфраструктури та пожежної безпеки, але й емоційну — створює настрій, задає візуальну ритміку, формує середовище для комунікації та відпочинку.

Функціональне зонування території

З метою впорядкування та оптимізації використання простору навколо музею, територія умовно поділена на низку функціональних зон, кожна з яких виконує конкретне призначення:

1. Вхідна група з площею для збору відвідувачів — представлена як відкритий простір перед головним входом, де організовано невеликий амфітеатр для коротких перформансів або очікування початку виставки. Територія оснащена навісом, тактильними доріжками, ландшафтними елементами, які формують урочистий підхід до музею.
2. Прогулянкова набережна — лінійний простір вздовж річки з дерев’яними платформами, лавами, поручнями та озелененням. Це місце для неспішних прогулянок, споглядання природи та перезарядки між культурними активностями.
3. Зелена зона відпочинку — складається з газонів, квітників, дерев і чагарників. Тут розташовані індивідуальні лави, урни, декоративне освітлення, а також тіньові альтанки, що особливо актуально влітку.
4. Технічна зона — включає під’їзди для пожежної техніки, зони навантаження/вивантаження виставкових матеріалів, службові входи до

підсобних приміщень. Покриття — зміцнене, стійке до навантажень, із відповідним розміткуванням.

5. Кафе-зона — облаштована просто неба із вуличними меблями (столи, крісла, парасолі), озелененням у вазонах, декоративним освітленням. Це комфортний простір для неформального спілкування після відвідування експозицій.

6. Дитяча інтерактивна зона — арт-майданчик з елементами творчої взаємодії: крейдяна стіна, об'єкти для скульптурної гри, м'які модулі для сидіння. Тут також розміщено інформаційні таблички з описами мистецьких тем у доступній формі.

7. Велопарковка та паркувальні місця для маломобільних відвідувачів — розташовані поруч із головним входом, зручно марковані, із безперешкодним під'їздом та антипаркувальними елементами.

Пішохідні маршрути та покриття

Усі пішохідні доріжки прокладені з урахуванням основних напрямків руху — від входу до музею, до кафе, набережної, евакуаційних виходів та зон очікування. Покриття виконане з екологічно чистої тротуарної плитки з натуральною текстурою та колористикою (відтінки сірого, теракотового, зеленуватого). Ширина основних маршрутів — 1,8–2,5 м, що забезпечує комфортне пересування навіть у години пік.

Передбачено також:

Тактильну плитку для людей із порушенням зору, біля входів, сходів та перехресть доріжок;

Рампи з поручнями для безперешкодного доступу до всіх зон;

Покриття з протиковзкими властивостями, особливо в зонах активного руху або біля води.

Озеленення та ландшафтні рішення

Зелені насадження є не лише елементом декору, а й інструментом екологічного балансу. Вони поглинають шум, знижують пилове навантаження, зволожують повітря й формують тіньові зони. У проєкті застосовано комбіноване озеленення:

Дерева середньої висоти (клен гостролистий, дуб червонолистий, горобина звичайна) висаджені в регулярному порядку вздовж доріжок і на узбіччях території;

Декоративні кущі (самшит, барбарис, спірея) утворюють плавні кордони між зонами, не перешкоджаючи візуальному контакту;

Газони і квітники виконані у вигляді модульних композицій, що змінюються залежно від сезону (весна — тюльпани, літо — чорнобривці, осінь — хризантеми);

Зміцнені схили біля річки з використанням живоплотів та рулонного газону, що запобігають ерозії.

Встановлено автоматизовану систему поливу з контролем вологості ґрунту, що дозволяє економно використовувати водні ресурси.

Освітлення

Освітлення території виконує дві функції — безпекову та декоративну. Світильники обрані з урахуванням низького енергоспоживання (LED) та теплого спектра світла для створення затишної атмосфери. Основні елементи:

Опори з верхнім розсіюванням світла — уздовж головних маршрутів;

Ґрунтові світильники — підсвічують фасади, дерева, арт-об'єкти;

Настінні світильники — біля входів і зон відпочинку;

Світлові інсталяції — у дитячій зоні й поблизу набережної.

Всі системи освітлення підключені до автоматизованих таймерів та датчиків освітленості.

Малі архітектурні форми

МАФи підкреслюють функціональність та естетику середовища.
Встановлено:

Лави з дерев'яними сидіннями й металевими основами з антивандальним покриттям;

Урни з роздільним збором сміття (папір, пластик, органіка);

Інформаційні панелі з навігацією, QR-кодами та шрифтом Брайля;

Арт-майданчик для тимчасових інсталяцій або відкритого мистецького показу;

Невеликий амфітеатр — сцена та півколом розміщені сидіння для перформансів і міні-презентацій;

Фонтан-інсталяція — як водно-декоративний об'єкт.

Територія музею оснащена всіма необхідними інженерними

Поверхнєве водовідведення — реалізоване через дощові лотки та дощоприймачі, з'єднані з міською ливневою каналізацією;

Електропостачання — мережа підключена до міського енергоблоку з окремим живленням на аварійні джерела;

Системи відеоспостереження та охорони — встановлені на периметрі, біля входів, а також у зонах громадського доступу;

Зв'язок та інтернет — покриття території Wi-Fi для зручності відвідувачів;

Пожежні проїзди — виконані з ущільненого покриття, з маневровими майданчиками.

Список використаних джерел

1. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування і забудова територій.
2. ДБН В.2.2-9:2018. Будинки і споруди. Громадські будинки та споруди. Основні положення.
3. ДБН Б.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд.
4. ДБН В.2.5-74:2013. Системи водопостачання та водовідведення.
5. ДБН В.2.5-56:2014. Системи протипожежного захисту.
6. ДБН В.1.1-7:2021. Пожежна безпека об'єктів будівництва.
7. ДБН В.2.6-31:2021. Теплова ізоляція будівель.
8. ДБН В.2.6-22:2021. Конструкції будівель. Сталеві конструкції.
9. Ковальський Л.М., Лях В.М., Дмитренко А.Ю. Типологія громадських будинків і споруд: навч. посібник. — Полтава: ПолтНТУ, 2011. — 225 с.
10. Бархин Б.Г. Методика архітектурного проектування. — М.: Стройиздат, 1982. — 224 с.
11. Дмитренко А.Ю. Основи та методи архітектурного проектування: навч. посібник. — Полтава: ПолтНТУ, 2011. — 269 с.
12. Черкес Б. С., Лінда С. М. Архітектура сучасності: навч. посібник. — Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2010. — 384 с.

13. Король В.П. Архітурне проектування житла: навч. посібник. — К.: Фенікс, 2006. — 208 с.
14. Котенева З.І. Архітектура будівель і споруд: навч. посібник. — Харків: ХНАГХ, 2007. — 170 с.
15. Лях В.М., Бородай А.С., Бородай Д.С. Типологія житлових та виробничих будівель і споруд. — Полтава: ПолтНТУ, 2015. — 270 с.
16. Архітектура сучасного музею: тенденції та приклади. // Журнал «Архітектура і сучасність», №2, 2020.
17. Офіційний сайт Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України — <https://minregion.gov.ua>
18. Європейські стандарти проектування музеїв: Museum Planning Standards (IFLA, ICOM)